ראדאמער-קעלצער לעבן

Radom, dnia 19 Sierpnia 1932 r.
ראדאם, פרייטאג י״ח מנחם אב תרצ״ב

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20

Oddział w Kielcach.

אנאנסען - פרייז:
איין מילימעטער שורה: פארן טעקסט 40 גר.
„ „ „ אין „ 60 „
„ „ „ נאכ׳ן „ 25 „
די 1-טע און לעצטע זייט ענטהאלטען
8 שפאלטען
אין טעקסט 4 „

ברית הציונים הרביזיוניסטים בפולניה סניף ברדום

כוס תנחומין לחברינו העניעק קעסטענבערג
במות עליו אביו ע״ה ר׳ שמואל נ״ע
בעבודתך למען רעיוננו תניחם
בשם הועד של ברית הצה״ר
נח רוזנבוים, מנחם קאדענטשיק, סאנעק מאנדשיין,
אברהם רייזשער, אברהם זילבערבערג, ירחמיאל מרגליות

Lekarz-dentysta

M. FRAJDAS

Radom, ul. Rwańska 21

ordynuje

w chorobach zębów i jamy ustnej

Nowoczesna protetyka dentystyczna

przyjmuje

w godzinach od 10—2 i od 4—6

Prośby Podania Rekursy
Odwołania do wszelkich władz
oraz korespondencję handlową
NAJTANIEJ - ZAŁATWIĄ

Biuro „UNITAS" RADOM Żeromskiego 34

50 זל.! בעלוינונג! 50 זל.!

ווער עס וועט צוריקברענגען דעם פארטפעל מיט 4 וועקסלען
א היפאטעטשנע קוויט און פאספארט,
וואס איז פארלוירן געגאנגען מיטוואך דעם 10 שערפען ה. י. אויפ׳ן באהן
וועג ראדאם-ראזשקי, דער וועט בעקומען א בעלוינונג פון 50 זל
די אלע א. ד. דאקומענטען האבען קיין שום ווערט נישט, פאר דעם
וואס וועט זיי געפינען. — דעם פארטפעל בעט איך איבערגעבען אין
רעדאקציע וואו ער וועט באלד אויפן ארט בעקומען די 50 זל.

אני משתתף בצערו של חברי
העניעק קסטנברג
במות עליו אבא
ר׳ שמואל ע״ה
בנחמת ציון תנוחם
נח ראזענבוים.

מיט גרויס צער זענען מיר מודיע וועגן טויט
פון אונזער געליבטען אומפערגעסליכען מאן און פאטער
שמואל קעסטענבערג ז״ל
(לאנגיעהריגער שיך - פאבריקאנט)
וועלכער איז נפטר געווארען אין עלטער פון 52 יאהר
דעם 12-טען מנחם אב תרצ״ב (14|8)
די לויה איז פארגעקומען דעם 15|8 ל.מ.
די אין טיעפען צער פארבליבענע:
פרוי, זוהן, טעכטער, שנור
און פאמיליע.
גלייכצייטיג דאנקען מיר די אלע, וועלכע האבען אנטייל גענומען
אין די לויה פון אונזער טייערען נפטר

מאנטאג דעם 22|8 כ׳ מנחם-אב
פאלט אויס די ערשטע שמערצליכע יאהרצייט
פון אונזער געליבטען אומפערגעסליכען זוהן
צבי-זאב העלצמאן ז״ל
אין דעם זעלבען טאג 12 אזייגער וועט פארקומען
אויפ׳ן קבר א הזכרה
אויף וועלכע מיר פערבעטען פריינד, בעקאנטע און חברים
די טרויערענדע עלטערן.
גלייכצייטיג וועט ווערען ארויסגעשטעלט א מצבה

ווארנונג

דערמיט בין איך מתרה פאר דער עפענטליכקייט דעם לאקאטאר בע-ריש ריכטמאן ער זאל זיך ארויכציהן פון דער דירה אויף זווייגסקא גאס 25 (אין הויף).

דאס הייזעל געפינט זיך אין סכנה און עס דראהט די איינוואוינער יעדען מאמענט א געפאהר, אז ס׳זאל איינפאלען. ציליעב דעם האב איך א בעפעהל פון דער בוי-קאמיסיע ביים מאגיסטראט דאס הייזעל וואס שנעלער איינצווארפען וואס איך מוז אויספיהרען.

איך האב דעם ה׳ ריכטמאן ווען ער געהט איין מיט גוטען, געוואלט געבען געלד ער זאל זיך דינגען א אנדערע דירה. דערויף האב איך עדות דעם גאנצען הויף לאקאטארען און דעם ה׳ משה פישער. אזוי ווי ער האט נישט געוואלט בשום אופן וויל איך איהם מעהר נישט געבען קיין געלט נאר בלויז שענקען דאס דירה-געלד, וואס ער איז שולדיג. איך וואהרען איהם ער זאל זיך וואס שנעלער ארויסציהען, ווייל אין געגענפאל וועל איך נישט זיין פעראנטווארטליך פאר די ווייטערדיגע קאנסעקווענצען.

ב. האנצבערג

הכנסה-שטייער שאצונגס-קאמיסיעס און זייערע קאמפעטענצען

דער יום-הדין פאר יעדען שטייער-צאהלער דערנעהנטערט זיך. בקרוב וועט דער שטייער-אמט אויסמעסטען הכנסה-שטייער און יעדער צאהלער מוז שטעהן אויף דער וואך, אויב ער וויל אפגעהיטען ווערען פון אונפאראויסגעזעהענע סורפריזען און נישט רואינירט ווערען דורכ'ן הכנסה-שטייער.

דער באזיס אויף וועלכען עס ווערט אויסגעמאסטען דער איינקונפט-שטייער איז דאס געזאמעלטע מאטעריאל דורכ'ן שטייער-אמט. מיר האבען שוין זיינער צייט אנגעוויזען, אז די קאמיטיע מיטגלידער זענען אבסאלוט נישט געבונדען מיט די פארשלאגען, וועלכע דער פארשטעהער פון שטייער-אמט שטעלט, און פערפליכטענד זענען נור די בעשלוסען פון דער שאצונגס-קאמיסיע, וועלכע האט דאס רעכט צו פערקלענערען די הויך וואס דער שטייער-אמט טהוט פארשלאגען אין זאגאר אינגאנצען צו בעפרייען. און ווען דער קאמיסיע-פארזיצער (נאטשעלניק אדער זיין פערטרעטער) בעלעגט א וואטום. סעפעראטום, בעשטעטיגט כמעט שטענדיג די שטייער-קאמער די בעשלוסען פון דער שטייער-קאמיסיע. עס ליגט דעריבער א חוב אויף די מיטגלידער פון די שאצונגס-קאמיסיעס גענוי און אלזייטיג צו בעקענען זיך מיט דער לאגע פון די שטייער-צאהלער, כדי צו קענען זיי מציל זיין פון הויכע אויסמעסטונגען, וועלכע די רעפערענטען פון די שטייער-אמטען טהוען אפט פארשלאגען.

אזוי ווי אין פערלויף פון יעדע סעריע זיצונגען האט יעדער קאמיסיע-מיטגליד איבער הונדערטער שטייער-צאהלער צו געדענקען: וואס פאר א בראנזשע, פאך, ארבייטער-צאהל, וויפיעל געצייג און מכשירים דער צאהלער בעזיצט, אומזאץ און הכנסה פון צאהלער, וויפיעל עס רעכענט זיך ביים הכנסה-שטייער דער דורכשניטליכער פערדינסט פון יעדער בראנזשע א. ד. גל. וועלכעס איז זעהר וויכטיג, כדי יושר'דיג אויסצומעסטען דעם פערדינסט-שטייער, דעריבער איז אונבעדינגט נויטיג, אז די קאמיסיע-מיטגלידער זאלען מיטנעהמען צו די זיצונגען אויפגעשריבענע נאטיצען וועגען יעדען שטייער צאהלער.

עס איז כדאי אויפצוקלערען, אז אין דער פראצעדור, וועלכע עס זעהט פאר דער אוסטאוו פון איינקונפט-שטייער איז דייטליך נעזאגט, אז דאס מאטעריאל, וועלכעס דער רעפערענט זאמעלט ווערט אויסגענוצט אויף דער זיצונג ביים אויסמעסטען פון שטייער, צוזאמען מיט דעם מאטעריאל. וועלכעס די מיטגלידער פון דער שאצונגס-קאמיסיע בעזיצען. די מיינונג פון פיעל מיטגלידער אז עס איז נישט ערלויבט אפיציעל צו בענוצען זיך מיט נאטיצען, וועלכע זיי האבען אין בעזיץ. איז דעריבער א פאלשע, ווייל עס איז דאך קלאהר. אז דער בירגערליכער עלעמענט איז נישט דערצו בעוועהלט געווארען אין די קאמיסיעס, ער זאל בלויז אויפ'ן גרונד פון צוגעשטעלטען מאטעריאל דורכ'ן שטייער-אמט אויסהעלפען זיין פליכט, נור פון זיינע אייגענע ידיעות וויסען ווי הויך צו שאצען דעם הכנסה-שטייער פון יעדען איינציגען צאהלער.

די פעראנטווארטליכע און אויפריכטיגע מיטגלידער פון די שאצונגס-קאמיסיעס זאמלען דעריבער אליין מאטעריאל וועגען די צאהליר און צוזאמען מיט די אינפארמאציעס. וועלכע זיי האבען איז דאס א גענוגענדע גאראנטיע, אז ביים אויסמעסטען דעם הכנסה-שטייער זאלען קיין אונגערעכטע שאצונגען נישט פארקומען. נישט אבער אלע מיטגלידער פון די קאמיליעס זענען בעקאנט מיט די קאמפעטענצען, וועלכע זיי האבען. עס איז דעריבער איצט. צוליעב דער בקרוב פארשטעהענדער שאצונג פון הכנסה-שטייער פאר דעם יאהר 1932 אקטועל די קאמפעטענץ-פראגע, ד. ה. וואס זיי האבען רעכט און וואס נישט. עס וואלט דעריבער געווען זעהר וויכטיג איינצוארדנען קאנפערענצען פון אלע מיטגלידער פון די שאצונגס-קאמיסיעס און אויך פון די זאכקענער, כדי דורך געהעריגע רעפעראטען זיי אויפצוקלערען און צו בעלעהרען וועגען זייערע רעכט. אגא איניציאטיוו דארף קומען נישט פון איינצעלנע ווירטשאפטליכע אינסטיטוציעס, נור פון דער האנדעלס און אינדוסטרי קאמער בשותפות מיט דער האנדווערקער-קאמער. נעהמענדיג אין אכט, אז אין ראדאם וואוינען א גרעסערע צאהל מיטגלידער און אויך ראטמענער פון האנדעלס און אינדוסטרי-קאמער, דארפען זיי ווי אמשנעלסטענס איבערנעהמען די איניציאטיוו צוזאמענרופען אזא קאנפערענץ.

עס איז אויך בעמערקענסווערט, אז אויף יעדען שטייער אמט ווערט ארויפגעלעגט א געוויסער קאנטיגענט, וועלכער פערארורזאכט, אז די אמטען מוזען זיך ריכטען ביים פארשלאגען די קאנטיגענטען, דאגעגען די מיטגלידער פון שאצונגס-קאמיסיעס, איבערהויפט די זאכקענער, זענען מיט קאנטיגענטען נישט געבונדען און מוזען נור שטענדיג נעמען אין אכט א יושר'דיגע און ריכטיגע אויסמעסטונג.

א. שענפעלד

צוקער און פרוכט.

זייט א לענגערע צייט ווערט ביי אונז געפיהרט א אגיטאציע מיט דער הילף אין א קאלאסאלער רעקלאמע צו פערגרעסערען דעם געברויך פון צוקער.

— צוקער שטארקט, צוקער קרעפטיקט.

— אזעלכע און ענליכע אויפשריפטען קען יעדער בעמערקען אויף פערשידענע פלאקאטען אויף באן-סטאציעס צוגען, פאסט-אמטען, מיט איין ווארט, אין יעדען עפענטליכען לאקאל פון יעדער שטאדט און שטעטעל אין פוילען.

נאך קיינמאהל האט מען ביי אונז ניט געפיהרט אזא גרויסצוגיקע רעקלאמע ווי מ'טוט עס צוליב צוקער.

מיליאנען ווערען אויסגעגעבען צו דעם צוועק. מ'גיט אן סטאטיסטישע ציפערען, מען דרוקט הסכמות פון מעדיצינישע אויטאריטעטען, וועלכע בעשטעטיגען, אז צוקער בעזיצט א גרויסען נארונג'ס-ווערט און איז נויטיג פאר'ן געזונט.

צי איז דאס אבער דער וועג, וואס פיהרט צו דער פערגרעסערונג פון דער צוקער-קאנסומציע?

מיר ערלויבען זיך דערין צו צווייפלען, ווייל ניט מיט דער הילף פון רעקלאמע וועט דער צוקער-פערברויך זיך פערגרעסערען. ס'האנדעלט זיך דאך ניט ספעט וועגען א ארטיקעל, וואס מען דארף ערשט איינפיהרען און ס'נויטיגט זיך אן רעקלאמע. רעקלאמירען צוקער און אויפווייזען, אז ס'איז נויטיג פאר'ן געזונט איז פונקט אזא חכמה, ווי רעקלאמירען ברויט. קיין שום מענטש וועט ניט איינפאלען צו אגיטירען, אז מען זאל עסען ברויט, ווייל דאס איז א זעלבסטפערשטענדליכקייט, ווייל דאס איז א פראדוקט, וואס א געזונטער ארגאניזם פאדערט אליין אהן רעקלאמע.

פוילען מיט איהרע 76 צוקראווניעס פערנעמט דאס ערשטע ארט אין דער אייראפעאישער צוקער-פראדוקציע און טראץ דעם קאסט ביי אונז צוקער מער ווי דאפעלט ווי אין אנדערע לענדער.

נור ביי אונז קענען זיך טרעפען אזעלכע קוריאזען, אז מען זאל צוקער אויף א אומלעגאלען וועג ארויספיהרען קיין אויסלאנד און שפעטער איהם צוריק אריינשמוגלען קיין פוילען און איהם פערקויפען בעדייטענד ביליגער פון דעם נארמאלען פרייז.

פאראלעל מיט דער צוקער אגיטאציע ווערט געפיהרט א קאמף קעגען אומלעגאלען האנדעל מיט סאכארין, וועלכער ווערט אין גרויסע סכומים אריינגעשמוגעלט פון אויסלאנד. מען בעשטימט אפילו פרעמיעס פאר אנווייזען אויף סאכארין-הענדלער.

דאס אלץ וואלט געווען איבעריג, ווען צוקער וואלט ביליגער געווארען, ווייל קיינער נוצט ניט קיין סאכארין (אויסער צוקער קראנקע). ווייל עס שמעקט איהם בעסער ווי צוקער, נאר פשוט ווייל ער איז ניט אימשטאנד אים צו קויפען און איז דעריבער געצווינגען אליין זיך צו נארען אויפ'ן חשבון פון זיין געזונט.

די גרויסע מאסע אין פוילען איז שטארק פערארימט און דאס איז די סיבה, וואס ביי אונז באטרעפט די יעהרליכע דורשניטליכע קאנסומציע פון צוקער 12 קילא אויף א קאפ, און אין דעם קליינעם דענמארק גאנצע 47 קילא.

די טייערונג פון צוקער איז אויך גורם, אז די ארעמע שיכטען קענען זיך ניט ערלויבען צו קאנסערווירן פרוכטען, וואס זענען ביי אונז פארהאן זייער פיל און ביליג און וועלכע האבען א קאלאסאלע בעדייטונג פאר דער פאלקס-ערנערונג.

דאס וואס מ'האט שוין לאנג פערשטאנען אין מערב אייראפע, וויל מען ליידער ביי אונז נישט בעגרייפען. יארט ווייס מען ווי נעהעריק אפצושאצען די בעדייטונג פון צוקער און פרוכטען פאר'ן געזונט. די ארטיקלען זענען דארט ביליג און דעריבער צוגענגליך פאר די ארעמע שיכטען.

ביי אונז אבער פערשטעהט מען אריינצוברענגען פון אויסלאנד פאר שווערע מיליאנען קאסמעטישע-ארטיקלען און אזעלכע וויטאמין-רייכע פרוכטען ווי: פאמעראנצען און באנאנען, וועלכע מען בעצייכענט אלץ דאס „ברויט פון דער צוקונפט", בעטראכט מען ביי אונז אלס לוקסוס.

דעריבער זענען אין פוילען פערהאן אזויפיל ראכיטישע קינדער, ווייל זיי בעקומען צו ווייניג צוקער און וויטאמין-רייכע פרוכטען.

די אויפגאבע פון דער רעגירונג

מיר לעבען איבער די כוחות...

אַז מען לעבט מיט חשבון שטאַרבט מען מיט ווידוי

שטאַרבען איז אפילו אַ קנאַפּער גליק, צי מיט ווידוי צו אָהן ווידוי אָבער פון לעבען אָהן אַ חשבון קען יעדענפאלס קיין גוטס ניט ארויסקומען.

אין די גוטע צייטען, ווען ס'איז געוועזן פרנסה, ווען די געשעפטען האָבען געבליט, ווען מענטשען זענען געוועזן צופרידען מיט'ן היינט און זיך נישט געשראָקען פאַר'ן מאָרגען — האָט מען זיך צוגעוואוינט צו לעבען אָהן א חשבון איבער די כוחות. מ'האָט זיך צוגעוואוינט אזוי צו זאָגען צו דיסקאָנטירען דעם דעם מאָרגענדיגען טאָג — טאָמער איז מען איין וואָך אריבער די גרענצען פון די אייגענע מעגליכקייטען, האָט מען זיך פאַרלאָזען דערויף, אז די צווייטע וואָך וועט רעקען דעם רעפּיציט און אויסגלייכען דעם חשבון.

און ווען עס האָט די בעסערע צייטען אָוועקגענומען ווי מיט דער האַנד, ווען מענטשען האָבען זיך פּלוצלינג ארומגעזעהן אז מ'האָט די גאַנצע צייט געבויט שלעסער אויף זאַמד, איז מען געבליבן ביי א פּוסטער קאַריטע, אָבער גלייכצייטיג ביי דער איינגעוואָרצעלטער געוואוינהייט צו פיהרען דעם אייגענעם בודזשעט אָהן אַ חשבון צו לעבען איבער די כוחות, — א געוואוינהייט, וואָס איז געוואָרען כמעט ווי א צווייטע נאַטור!

מיר לעבען אין א צייט פון א שרעקליכען קריזיס — אָבער צו זעהט אָפט נישט אויס דאָס היינטיגע לעבען, ווי א באַל אין דער צייט פון א מגפה.

אָפט כאַפּט אָן פּשוט א גרויל צו זעהן, ווי מענטשען יאָגען זיך בלינערהייד נאָך אַ לעבען, וואָס שטייגט ווייט אריבער זייערע מעגליכקייטען. און אין דאָזיגען געיעג ברעכען זיי פּשוט האַלז און נאַקען.

קיינער וויל ניט קוקען ארונטער; יעדערער קוקט נאָר ארויף, יעדערער וויל זיין גלייך דווקא צום ביסעל אויבערשטע פון שטויסעל. וואָס קענען זיך נאָך ערלויבען צו „לעבען א טאָג" — און אויף יעדען טריט און שריט זעהען מיר, דערהויפּט ביי דער יוגענד, דעם איבערטריבענעם, אָפט פּשוט קאַרק ברעכערישען געיעג נאָכ'ן אויסערליכען פּוץ, נאָך פאַרבלענדען די אויגען זיך און יענעם.

און אין דאָזיגען געיעג ווערט אָפּגעווישט די גרעניץ צווישען אייגענס און פרעמד'ס. סווערט הפקר א וואָרט, אַנ־אונטערשריפט אנ' התח'בות —

מענטשען לעבען בלויז מיט'ן מאָמענט לויט'ן היסטאָרישען ווערטעל פון פראַנצויזישען קעניג לידוויג דעם זעכצענטען — „נאָך אונז כאַטש א מבול".

די צייט איז שלעכט, די צייט איז ביטער, אָבער דאָס הפקר'דיגע לעבען אָהן שכל און אָהן חשבון מאַכט די שווערע צייט נאָך שווערער, נאָך פאַרצווייפעלטער!

* * *

אזוי דער יחיד, און אזוי דער כלל.

דעמזעלבען ניט־אויסגערעכענטען לעבען איבער די כוחות זעהען מיר אויך אויפ'ן געביט פון אונזער געזעלשאַפטליכקייט.

אונזער'ע געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס. וועלכע ערפילען די הייליגע פונקציעס פון וואוילטעטיקייט און סאָציאַלער הילף אויף דער יודישער גאַס, זענען אָהן ספק אונזער קרוינדעל פון קאָפּ, אונזער צירונג און אונזער שטאָלץ.

ביי קיין אַנדער פאָלק, ווי ביי יודען, איז נישט אזוי אַנטוויקעלט די געזעלשאַפטליכע הילף פאַר'ן נאָהענטען, ווי ביי אונז יודען; דאָס, וואָס ביי די אומות־העולם ווערט געטאָהן דורך דער מלוכה, און זעלבספערוואַלטונג, טוט די יודישע געזעלשאַפט אַליין, מיט אייגענע כוחות, מיט אייגענער אָנשטרענגונג.

און זיכער שטאָלצירען מיר מיט אונזער גרויסער געזעלשאַפטליכער איניציאַטיוו, מיט אונזער פאַרצווייגטער געזעלשאַפטליכער הילף פאַר'ן אָרימען קראַנקען, פאַר'ן עלנדען יתום, פאַר'ן הילפלאָזען זקן, פאַר'ן שוואַכען קינד, פאַר דער פּראָדוקטיוויזירונג פון דער יודישער יוגענד, פאַר ביליגען קרעדיט כדי אויפצוהאַלטען אויף די פיס דעם יודישען מיטלשטאַנד.

אָבער מיר טאָ־ען נישט פערמאַכען די אויגען אויף דעם פאַקט, וואָס אויך אויף אָט דעם געביט לעבען מיר איבער די כוחות, אויך דאָ פערגעסען מיר אָפט צו מאַכען א חשבון, אונטערפיהרען די אונטערשטע שורה — און דערפון דראָהען אונז ביטערע אַנטוישונגען, אָפּהענגיקייט און פאַרצווייפלונג, פון וועלכער ס'מוזען זיך סוף כל־כוף אָפּלאָזען די הענד אפילו ביי די מוטיגסטע.

ג. מ.

נישט אין אלע פּרטים זענען מיר מסכים מיט'ן מחבר רעד.

דאַרף זיין צו רעדוצירען דעם פּרייז פון צוקער און גלייכצייטיג אָבשאַפען דעם הויכען צאָל אויף דרום־פּרוכטען דאָס איז דאָס איינציגע מיטעל צו פאַרבעסערען די פאָלקס־געזונדהייט, וועלכע הינקט ביי אינו שטאַרק אונטער.

אויף איינ'ם אַ זעהר פערשפּרייטען פּלאַקאַט איז אויפגעדרוקט א פרוי, וועלכע האַלט א קינד ביי דער האַנד און לעזט די אויפשריפט: „מוטער, זשאַלעווע ניט דיין קינד קיין צוקער".

יעדעס מאָל, ווען מיר קומט אויס צו קוקען אויף דעם פּלאַקאַט, טראַכט איך מיר. אַז דאָרט פעלט נאָך א אויפשריפט דאָס איז דער פּראָטעסט געשריי, וואָס די פרוי, ריכטיגער די מיליאָנען אָרעמע פרויען אין פּוילען. וואָלטען געגעבען „פאַרביליגט דעם צוקער. וועלען מיר איהם ניט דאַרפען צו זשאַלעווען אונזערע קינדער".

ש. ר.

טהרת המשפחה...

(פון די ראַדאָמער „מאָדערנע" מעשה'לעך)

א סוד פון א דאָקטאָר'ס קאַבינעט.

פאַר'ן אויג, אויער און... נאָז פון אַ זשורנאַליסט קען מען קיין געהיימניס נישט אויסבעהאַלטען, מעג עס אפילו זיין אַ געהיימניס פון אַ דאָקטאָרישען קאַבינעט.

און אָט דערוויסען מיר זיך אַ געשיכטע, וועלכע איז נישט סתם פּיקאַנט נאָר ברענט אויגן אַ זעהר טרויעריגען גרוס ווי נידריג עס איז שוין געפאַלען דאָס פאַמיליע לעבען ביי יודען. האָבען מיר דאָך אזוי לאַנג זיך געריהמט און שטאָלצירט מיט דער טהרת המשפחה.

צוליב אַבסאָלוטע דיסקרעציע מוזען מיר זיך אָבזאָגען פון אָנרופען נישט נאָר פאַמיליע נעמען נאָר אפילו די ערשטע נעמען אָדער איניציאַלען פון די „העלדען" פון דער געשיכטע, ווייל עס האָט זיך געשאַפען אזאַ פערוויקעלטע סיטואַציע, אַז די „העלדען" אַליין ווייסען נישט וואָס מיט זיי פּאַסירט און מיר קענען נישט וועלען, אז צוליב אונזערע איצטיגע שורות זאָל קומען צו אַ גט צווישען אַ פּאָר פּאָלק, וועלכ'ס האָט זיך סוף כל סוף זעהר ליעב און טאַקע צוליב דער געשעהעניש, וועגען וועלכער מיר וועלען דערצעהלען ווייטער — וועט עס זיך ערשט נאָכמעהר ליעב בעקומען און אפשר, ווער ווייסט — בלייבען טריי ביז'ן קבר.

מיט דריי יאָהר צוריק האָבען זיי חתונה־געהאַט. מ'זאָגט, אַז די חתונה איז געוועזן אויס ליעבע. א יאָהר נאָך דער חתונה האָט די פרוי געבוירען א קינד. היינטיגען זומער אין מאָנאַט מאַי האָט דער מאַן אוועקגעשיקט זיין ווייבעל קיין קריניץ. פאַראויסגעזעהן איז געוועזן, אַז זי זאָל דאָרט בלייבען דריי חדשים. אָבער שוין אין מאָנאַט יוני איז דאָס ווייבעל פּלוצלינג צוריקגעקומען קיין ראַדאָם. פאַר גוטע פריינד האָט עס געהייסען, אַז די לופט אין קריניץ שמעקט א'הר נישט און אַנב איז איהר שווער צו פערברענגען אָהן מאַן. זי בענקט און דעריבער איז זי אַ היים געקומען, כדי צוזאַמען מיט'ן מאַן אָבצופאָהרען אין אַ אַנדער זומער־וואוינונג. דער מאַן אָבער געפינט זיך אין דאַנציג, וואוהין ער איז אָבגעפאָהרען אין געשעפטליכע ענינים און ווען ער וועט קומען — וועלען זיי ערשט צוזאַמען אָבפאָהרען.

אין אמת'ן אָבער איז די פרוי צוריק געלאָפען קיין ראַדאָם צוליב גאָר אַ אַנדערע סיבה.

די קריניצער לופט און נאָכמעהר די קריניצער דזשענטלמענער האָבען אויף איהר דווקא יאָ גוט געווירקט, עס האָט ביי איהר ערוואַכט איהר אַמאָליגע מיידעלשע קאָקעטעריע און שוין אויף דער צווייטער וואָך האָט זי געהאַט איהר שטענדיגען בעגלייטער. גענוי אין געקענט האָט זי איהם נישט. אָבער — דער עיקר — ער איז געוועזן זעהר אַ „פּשיסטאָינער", מייסטערהאַפט געטאַנצט „רומבאַ" און פערמאָגט גרויס פעהיגקייט איינצורוימען אַ וואַרעמען סוד אין אויער, אַ סוד, וואָס רופט אַרויס אַ רייץ אין קערפער און אַ גלאַנץ אין די אויגען.

און דאָך האָט די פרייד געדויערט זעהר קורץ. קוים עטליכע טעג אָוועק און אונזער העלדין איז אריינגעפאַלען אין שווערע שטימונג. די סבה איז פאַר איהר אַליין געוועזן נישט קלאָר. זי האָט זיך דערפיהלט קראַנק און איז אוועק צו אַ דאָקטאָר. דאָרט האָט זי זיך דערוואוסט אַז — זי איז אָנגעשטעקט געוואָרען פון אַ ווענערישע קראַנקהייט...

איילּיג איז זי צוריק געקומען קיין ראַדאָם און אַנפערטרויט דעם סוד איינעם פון די דאָקטוירים איהר'ס אַ בעקאַנטער און געבעטען איהם, אַז קודם־כל זאָל ער איהר קורירען און דעם מאַן איהרען — אויך זיינער אַ בעקאַנטער — זאָל ער ערקלערען, אַז זיין פרוי איז סתם עפּעס נישט געזונד און דעריבער זאָל ער איהר העלפען

צוויי נשמות

די יודישע און דייטשע נשמות

פון ד״ר א מוקדויני

נשמות.

וועד ווייסט נישט פון זיי?

עס זענען דאָ פערשידענע נשמות.

עס זענען דאָ זיידענע, ריינע און לויטערע נשמות.

עס זענען דאָ גוטע און פרומע נשמות.

און פערקערט — עס זענען דאָ פסול'ע, טריפה און פינסטערע ווי די סוף חודש'דיגע נאכט נשמות

איז, פערשטעהט זיך, אז די פינסטערע און פסול'ע נשמות טהוען און פערדארבען די לויטערע און די זוטע און פרומע נשמות,

א שלעכטע נשמה איז ווי א שלעכטער חבר. דער שלעכטע חבר וועט קיינמאָל נישט איבערנעהמען דאָס גוטע פון דעם גוטען חבר, ער וועט זיין גוטען חבר כסדר פערדאָרבען.

אַ שלעכטע נשמה טהוט און לויערט אויף די ריינע און לויטערע נשמות...

אַט זאָגט אדאָלף היטלער, אז די פינסטערע יודישע נשמה האָט פערדאָרבען ממש אויף טויט די ליכטיגע און אומשולדיגע דייטשע נשמה.

און איינע פון די הויפט-אויפגאַבען זיינע איז צו בעפרייען אַלע דייטשען פון דער חבר'שאַפט מיט דער שלעכטער און בייזער יודישער נשמת.

ער וויל אָפּהיטען די דייטשע נשמה...

און פיערצעהן מיליאָן צובושעוויטע, צולאָזענע און הפקר'דיגע דייטשען לויפען נאָך היטלערן און מיט מעסערס, מיט דובינעס און מיט קולאַקעס בעפאַלען זיי יודען און ראטעווען די ליכטיגע דייטשע נשמה...

די ליכטיגע דייטשע נשמה, וואָס האָט אזוי געלויכטען אין דער צייט פון דער גרויסער און וויסטער מלחמה...

טענה'ט היטלער און מיט איהם די גאַנצע פערצעהן מיליאָן דייטשען, אז די יודישע נשמה פעראומגליקט די דייטשע נשמה.

עס איז שוין אזוי אויף אונזער צודולטער וועלט: א הינקעדיקער רעדט פון לויפען, דער נאַר רעדט פון חכמה, דער רשע—פון צדקות, דער עם הארץ פון לומדות און היטלער רעדט פון ריינע נשמות,

אַבער אפילו די דאָזיגע פלאַכע-טעאָריע פון צוויי נשמות די דייטשע און די יודישע, וואָס קענען זיך נישט איינלעבען און די יודישע נשמה פערדאָרבט די דייטשע, איז אויך נישט היטלערס ערפינדונג.

דייטשע אנטיסעמיטען, מיט צענדליגער יאָהרען צוריק האָבען די דאָזיגע פוסטע פלאַפּערליי אונטערגעטראָגען דעם דייטשען פאָלק.

און די אמאָליגע דייטשע מאַכט האָט זיך שטאַרק צוגעהערט צו די דאָזיגע אנטיסעמיטישע טעאָריעס און האָט בעהאַנדעלט יודען אנטיסעמיטיש.

די דייטשע מאָנאַרכיע פאר רער מלחמה האָט אויך שטאַרק געהאלטען, אז די יודישע נשמה איז א פסול'ע און זי פערקריפּעלט און פערדארבט די גוטע און פרומע דייטשע נשמה.

אין קייזערליכען הויף האָט געשוועבט אַ שטילער אנטיסעמיטיזם.

אַבער דער מאָלער ליבערמאַן איז פאָרט א גרויכער טאלאַנט, כאָטש ער איז א יוד, אַז מען קען זיך נישט מאַכען נישט ווויסענריג.

אלבערט באַלין איז אַ גרויסער סוחרישע קאָפּ, כאָטש ער איז אַ יוד, און עס וואָלט געווען פשוט נאַריש נישט צו זיין בעפריינדעט מיט איהם.

אין הויף אַיז מען אנטעסימיטיש, אַבער מען האָט מורא צו זיין געשמאַקלאָז, מען היט זיך נישט צו זיין לעכערליך.

אנב פערמאַגט מען טאַקע אַביסעל געשמאַק און מען קען זיך פונאַנדערקליבען אַפילו אין יודישע שאַפונגען,

איז מען טאַקע אנטיסעמיטיש: אַבער אַנ'אַרעמער באַראָן האָט חתונה מיט דער טאָכטער פון אַ יודישען מיליאָנער און דער קייזער שטערט. חלילה, נישט דעם שידוך

איז מען אנטיסעמיטיש. אַבער מיט „נוטע" יודען פיהרט מען געשעפטען.

איז מען אנטיסעמיטיש. אַבער דער קרונפרינץ דערשפּירט אין מאקס ריינהארדט אַ גרויסען שעפער פון דייטשען טעאַטער און דער קרונפרינץ העלפט דעם טאַלאַנטפולען יודען.

עס איז געווען אַנ אַנטיסעמיטיזם א קלוגער, ער האָט נישט געוואָלט שלאַגעדיג יודען זיך אליין צוקאַליעטשען,

עס איז געווען אַנ'אנטיסעמיטיזם מיט טאַקט.

ווער האָט דאן נישט געוואוסט א דייטשלאַנד איז אַנטיסעמיטיש.

און אין דער זעלבער צייט האָבען אַלע געוואוסט, אַז אין דייטשלאַנר זענען יודען שטיין-רייך, אַז יודען האָבען אויפגעבויט דאָרט אַ גרויסע אינדוסטריע.

אַלע האָבען געוואוסט, אַז דייטשלאַנד איז אַנטיסעמיטיש, אַבער דייטשע יודען האָבען געהאַט אַ שם אין דער יודישער וועלט.

דאָס איז געווען ווען דער קייזער איז געווען אַנ'אַנטיסעמיט...

———

איצט איז דעם קייזערס כלאַפּ. דעם קייזערס טאַלראַט אַנ'אנטיסעמיט.

איז הימעל עפּען זיך.

נישטאָ קיין טאַקט. נישטאָ קיין פערשטענדניש, נישטאָ קיין איינזעהעניש.

דער כלאַפּ האָקט די יודישע שויבען און שטיקלעך גלאָז שפּריצען איהם אין די אויגען.

יודען האָבען אַלעמאָל מורא געהאָט פאר אַ קנעכט, וואָס איז עולה לגדולה געוואָרען, דער דאָזיגער קנעכט איז אַ סך ערגער פון זיין האר.

דער אַנטימעמיט היטלער קריכט צו יודען אין קיך אריין.

ער גייט נאָך יעדען יודען און מאַכט איהם אַן די שווערסטע און די ביטערסטע עינוים. ער געהט נאָך יודישע קינדער אין שול. ער געהט נאָך יודישע בחורים כדי צו זעהן, צו שפּאַצירען זיי אמאָל נישט מיט א קריסטליך מיידעל.

דער כאַם-אַנטיסעמיט טרעט אַלץ מיט די פיס.

אַט האָט היטלער געלאָוט וויסען אלע דייטשע טעאַטערס, אַז אויב זיי וועלען אנגאַזשירען יודישע שוישפּילער, וועלען זיי האָבען צו טהון מיט זיינע בימיזרע לייט.

דאָס איז דער געמיינסטער, נידערטרעכטיגסטער אַנטיסעמיטיזם. וואָס האָט

קומען צו די כחות.

דער מאַן האָט פערשטאַנען דעם וואונק און ארומגעגאַנגען ארום ויין פרוי ווי מען געהט ארום א חולה, הגם ער האָט נישט געוואוסט נענוי וואָס מיט זיין פרוי איז פּלוצלינג געשעהן. ער האָט גענומען צו קענטעניש, אז קריניק האָט איהר געשאַדט.

אין צוויי וואָכען ארום קומט דער מאַן צום זעלבען דאָקטאָר און דערצעהלט איהר בסוד, אז מיט איהם איז אין דאַנציג עפּעס געשעהן. אַ מענש איז נישט פון האָלץ און ער, אונזער „העלד" אידאי און אודאי נישט, בקיצור — דאַנציג, דאַנסיג, טענצערינס און א. וו.

— ער איז קראַנק געוואָרען און עס געהט איהם אין לעבען, אַז זיין פרוי זאָל נישט וויסען דערפון. עס זאָלט פאר איהם געווען אַ שרעקליכע קאָמפּראָמיטאַציע, זי גלויבט דאָך איהם אזוי פיעל און דאָ פּלוצלינג — ער איז אומגליקליך...

דער דאָקטאָר האָט מיט א דיסקרעטען קלוגען שמייכעל אויסגעהערט די געשיכטע און ביטע פון זיין פאציענט און מיט אַ פרייליכען קלאַפּ איבערן פּלייצע איהם בערוהיגט.

— אַלץ וועט גוט זיין. דער עיקר — רוהיגקייט. נישט דענערווירען זיך און טהוען אזוי ווי דער דאָקטאָר וועט הייסען.

דער דאָקטאָר איז צוגעטרעטען צו דער קוראַציע פון זיין נייעם פּאַציענט און אויפצומאַרגענס האָט ער געשיקט נאָך די פרוי פון זעלבען.

— איך ערלויב אייך א פרייען צוטריט צו אייער מאַן.

— הער דאָקטאָר!

— אזוי האָלט איך פאר גוט.

? !

איהר זאָלט טהון ווי איך הייס

אין סטליכע טעג ארום מעלדעט די פרוי דעם דאָקטאָר, אז זי האָט געטוהן ווי ער האָט געהייסען.

— גוט אַזוי איצט זענט איהר ביידע קראַנק. אייער מאַן, וועט מיינען, אז דאָס האָט ער אייך קראַנק געמאַכט און איהר מעגט וויסען, אַז נישט איהר האָט איינער מאַן קראַנק געמאַכט...

? ! ? !

— יאָ אזוי איז עס.

דאָס בעוואוסטווייז, אז איהר מאַן האָט איהר אַזוי שענדליך פערראַטען אין דאַנציג האָט איהר טיעף געטראָפען, זי איז איהם אַבער אין הארץ געבליבען זעהר דאנקבאַר, וואָס מיט זיינע זינד האָט ער איהר אזוי פערלייכטערט איהר ווייטאָגעל פון סוד.

איצט קומען זיי ביידע צוזאמען צום דאָקטאָר. קורירען זיך צוזאמען און דער מאָן שעהמט זיך דער פרוי זיינער צו קוקען אין די אויגען.

— דאָס איז ער דאָך דער שולדיגער...

און די פרוי איז אונגליקליך, פול מיט פרעטענזיעס צו איהר מאַן, אין ברוגז... וויינט...

זי גלויבט זיינע שבועות אַז ער וועט איהר שוין בלייבען טריי א גאַנץ לעבען זי איז איהם מוחל, וואָס זאָל זי נעבעך טהון.

זי האָט דאָך איהם סוף כל סוף אזוי שטאַרק ליעב...

פיק

אמאל עגזיסטירט: ער וועט זיינע טעאטערן פערבּיליגען, ער וועט בּיי זיי די גשמה ארויסנעהמען, אפּי טהון יודען רשעות

יודען פערנעהמען א גאר גרויסען ארט אויף דער דייטשער בּיהנע. א סך פון זיי בּעשיינען די דייטשע בּיהנע.

אבער צו וואס דארף דער כאם-אנטיסעמיט א טעאטער?

איז טאקע ריינהארדט פערטריבּען געווארען, ער האט אויפגעבּויט אין בּערלין א וועלט-טעאטער, ער איז געווען דער שטאלץ פון דייטשלאנד.

עס איז פערטריבּען געווארען מאקס פאלענבּערג, דער וואונדערליכער יודיש-דייטשער קאמיקער. עס איז פערטריבּען געווארען עליזאבּעט בּערגנער, הכלל עס איז פערטריבּען געווארען דער דייטשער טעאטער פון דייטשלאנד.

דער קנעכט האט אויפגענומען דעם אנטיסעמיטיזם פון זיין האר, זייער איינפאך.

אין אנשטאט א שטאטישען שמייכעל פון זיין האר א מעסער.

אין אנשטאט בּעהאלטענע אנטיסעמיטישע עוולה, אנ'אפענע אנטיסעמיטישע מערדעריי.

אין אנשטאט א סם-המות'דיגע גגישה'לע, שויבּען בּרעכעריי.

דער קנעכט נעהמט אויף אלץ מיט די הענד.

בּושעוועט איצט אין דייטשלאנד דער געמיינסטער, דער נידערטרעכטיגסטער אנטיסעמיטיזם. עפּעס הערט זיך פון דעם דאזיגען אנטיסעמיטיזם. דער ריח פון דער פערגאנגענער מלחמה, דער אבּקלאנג פון בּעלגיע.

— — — —

דריי פערטעל פון דייטשלאנד זענען ארויס פון דער מלחמה אייבּיגע סאלדאטען, וואס דארפען אייבּיג מלחמה האלטען.

מיר האבּען געמיינט, אז די שוידערליכע מלחמה וועט אבּווישען אויף אייבּיג דעם זכר פון סאלדאטען אויף דער ערד.

האבּען מיר געהאט א בּיטערען טעות.

איצט ערשט איז די וועלט פול מיט סאלדאטען.

עפּעס האט די פערשאלטענע מלחמה אויף אייבּיג זיי געמאכט פאר סאלדאטען.

אדאלף היטלער האט נישט קיין פארטיי, ער האט אנ'ארמעע פון פערשאלטענע סאלדאטען.

עס איז אנ'ארמעע. וואס טהוט און מארשירט איבּער די גאסען און זיצט נישט אין די מיטינג-צימערען.

איצט ווען מען וויל בּכלל ארגאניזירען מענשען אין א פארטיי, דארף מען ראשית כל אנטון זיי ווי סאלדאטען.

זענען די ערסטע מלחמה-זיטען אריין אין דעם איצטיגען אנטיסעמיטיזם אין דייטשלאנד.

יודען זענען נישט קיין גלייכבּערעכטיגטע בּירגער פאר'ן סאלדאט, וואס איז אבּגעלעגען פיער יאהר אין בּעלגיע, אדער ערגיץ אויף אנ'אנדער פראנט, וואו אלע זענען שונאים און אלעמענס פערמעגען איז געווען זיינער.

דער מיליטאריזם האט אומגעבּראכט דייטשלאנד, אבּער דער מיליטאריזם נופא איז נישט געריהרט געווארען.

אין א חרוב'ן, צוריסענעם און צופּאסטעוועטען דייטשלאנד טריומפירט דער מיליטאריזם.

ווארום, היטלער איז מיליטאריזם, אמת, געמיינער, נידערטרעכטיגער, אבּער פארט מיליטאריזם.

ער איז, אמת, בּלויז אונטעראפיציר, אבּער אנ'ארמעע, אנ'אומגליקליכע גייט נאך איהם.

טהוט מען אין דעם אייגענעם לאנד איצט דאס, וואס מען האט געטהון אין פרעמדע, פיינדליכע לענדער.

איז עס אפשר די גרעסטע שטראף פאר דייטשלאנד אליין.

אייגענע סאלדאטען בּעפאלען זי...

— — — — — —

צוויי נשמות.

יודען זענען אויך געווען אין דער מלחמה, אבּער זיי זענען נישט געבּליבּען קיין אייבּיגע סאלדאטען.

יודען זענען נישט קיין סאלדאטען און דעריבּער ווילען זיי נישט קיין מלחמה.

די מלחמה איז געווען די גרעסטע וועלט-קאטאסטראפע. זי איז אריבּער, דארף מען פערגעסען וועגען איהר.

און יודען ווילען נישט אויפהערען צו בּעווייזען דער וועלט, אז מלחמה איז דער גרעסטער אומזין און דאס גרעסטע פערבּרעכען.

בּיי היטלער'ן און זיינע מענשען קאכט נאך דאס מלחמה-בּלוט, בּיי יודען איז דאס בּלוט שוין איינגעשטילט.

„גאסען-פרנסות“ פון ראדאמער יודען

דער קריזיס בּושעוועט ווי די כאלערע אין די מלחמה-יאהרען...

דער קריזים בּושעוועט אזוי ווי די כאלעריע אין די מלחמה-יאהרען. ער האט אויף א אומרחמנות'דיגען אופן זיך א נעם געטוהן צו די סוחרים, בּעלי-מלאכות און קליינהענדלער. יעדען טאג ווארפט ער ארויס הונדערטער יודישע סוחרים פון זיינע פאזיציעס. מיט יעדען טאג וואקסט אלץ מעהר די מחנה ארבּייטסלאזע און פרנסה'לאזע יודען, זוכט מען, דרעהט מען זיך און מען יאגט זיך נאך א גראשען ריוח.

שאקאלאד-לאטעריע

אויף דער רייטשול שטעהט א בּחור אויף א בּענקעל, און ארום איהם איז פערזאמעלט א גרויסער עולם. דער בּחור האלט א פייערדיגע דרשה. מאכט מיט דער האנד, דרעהט מיט די אויגען און דער עולם הערט זיך איין מיט קאפּ.

אין פלוג דאכט זיך, אז דער בּחור האלט א וואהל-רעדע אדער גאר א רעפעראט, קומט איהר אבּער צו נעהנטער, איז דאס איז גאר א בּיזנעס-מאן א לאטעריע — א טשאקאלאד לאטעריע אין יעדען טעוועלע שאקאלאד געפינט זיך א נומער. נאך יעדער „רונדע“ „לאפּעוועט“ ער אויס א נומער און דער זוכה בּגורל בּיקומט א טעוועלע שאקאלאד.

בּיי יעדען מאל איבּערגעבּען דאס געווינענע טעוועלע שאקאלאד. מאכט ער אזעלכע יעלות, „פּראשע פּאנסטווא“ „פּראשען שען פּשעקאנאטש“, ארבּייט מיט די הענד, דרעהט מיט די אויגען דער עולם פּרובּט, מ'גלויבּט, און דער בּחור מאכט א לעבּען...

יודען מיט „מציאות“

די יודען מיט די „מציאות — וואו זעהט מען זיי נישט?

יעדען טאג שטעהען זיי אדער אין שוהל-גאס, וואהל, לובּלינער גאס. יעדען טאג האט ער אנדערע „מציאות“ קראוואטען צו 60 גראשען א שטיק, בּערשטען פון ריינער חזיר-האהר — צו 50 גר. שטיק, זיידענע סוועטערס — צו 1 זל. א שטיק, זיידענע רעפּארמעס — 3 פּאר 2.50 זל. „זאגראניטשנע“ דאמען זאקען — צו 75 גר. א פּאר, קאלירטע פלאזשע היטעלעך, זין-בּרילן אויטאמאטישע מאסען און אנדערע „מציאות“.

אין היות ווי יעדען טאג ווערען אלץ די ארימע ארבּייטסלאזע און פרנסה-לאזע אלץ גרעסער. וואקסט טאקע יעדען טאג די צאהל גאסען-סוחרים, יעדער זוכט אויס א נייע „מציאה“.

געהט עס א קאנקורענץ אויף מציאות. איינער שטייגט איבּער דעם אנדערען מיט די „מציאות“ און אפטמאל ענדיגט זיך די קאנקורענץ... מיט בּלויע אוי-

ארץ-ישראל-אינפארמאציאנס-בּיורא בּיים צענטראל-קאמיטעט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

אין פוילען

בּיים צענטראל-קאמיטעט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין פוילען איז געשאפען געווארען א בּיורא פאר ארץ-ישראל-אינפארמאציעס. דאס בּיורא וועט ארומנעמען אלע געבּיטען אין וועלכע עס זענען פעראינטערעסירט די פוילישע יודען, ווי: עליה, האנדעל- און-אינדוסטריע, שול- און ערציהונג'ס-וועזען (מיטעל-שולען, אגראנאמישע שולען, העבּרעאישער אוניווערזיטעט, טעכניקום א. א. וו. קאאפּעראציע, פרייע פּראפעסיעס א. א. וו.)

דאס בּיורא שטעהט אין פערבּינדונג מיט ענטשפּרעכענדע ארגאנען און אינסטיטוציעס אין ארץ-ישראל, וואס עס פערזיכערט גענויע און אייספיהרליכע אינפארמאציעס אויף אלע אנפראגען.

אלס ווייטערדיגער עטאפּ פון דעם א"י-אינפארמאציאנ'ס-בּיורא בּיים צ.ק. איז פאראויסגעזעהן דאס שאפען א בּעזונדערען פּאווילאן, וואו עס וועלען געזאמעלט ווערען אלע נויטיגע מאטעריאלען, טאבּעלען, דיאגראמען, מאפּעס אד. גל. וואס זאלען געבּען א בּעגריף וועגען דער ענטוויקלונג פון ארץ-ישראל אויף די בּעזונדערע געבּיטען.

דאס א"י - אינפארמאציאנס - בּיורא ווערט אנגעפיהרט דורך א כפּעציעלען זאכקענער און איז טעטיג א גאנצע וואך (אויסער פרייטאג און שבת) אין לאקאל פון דעם ציוניסטישען צענטראל-קאמיטעט (נאלעווקי 2א, צימער 16ב) פון 4 בּיז 6 אזייגער אוונד. אויסער מינדליכע אינפארמאציעס ווערען אויך ערטיילט שריפטליכע אינפארמאציעס אויף אנפראגען פון דער פּראווינץ. די אנפראגען דארפען אדרעסירט ווערען צום צ.ק., פאר'ן „ארץ-ישראל-אינפארמאציאנ'ס-בּיורא“

ווייטערדיגע אנווייזונגען וועלען איבּערגעגעבּען ווערען אינ'ם צירקולאר פון צ. ק. צו אלע זיינע אבּטיילונגען אין לאנד.

טערגעהאַקטע אויגען — אין בעסטען פאַל.. מיט אַ פּראָטאָקאָל.

דער סוחר מיט די „ספּעציאַליטעטען"

דאָס יודעל מיטן קמץ-בערדעלע, איז שוין גאָר אַנאַנדערער. ער לויפט נישט פון איין אָרט אויפ'ן צווייטען. ער האָט נישט קיין „אויטאָמאָהל" פון סחורות — ער שטעהט אויף איין אָרט אויפ'ן פיש-פּלאַץ און האַנדעלט אייביג מיט איין זאַך: אַמאָל, שטעהט ער מיט אַ גרויסער שניידערישער שעהר, אַמאָל האָט ער אָנגעבנטראָגענעם „ערשטקלאַסיגען" אָנקער-זייגער פאַר אַ 5-ערלי; אַמאָל האָט ער נאָר אַ פּאָר עלעגאַנטע שטרייף הויזען בחצי-חנם. אַ פּאָר פּאַטענטישע ברוינע שיך, אָדער גאָר אַ פּאָר הויכע פוייערישע שטיוועל — יעדעס מאָל האָט ער איין זאַך — אַ זעלטענע „אָקאַזיע" פון אַ „באַנקראָט".

וואו איהר געהט, און וואו איהר שטעהט, שטעהען יודען מיט מציאות, זיי האָבען וואָס אייער האַרץ גלוסט, און אַלץ בחצי חנם, שרייען און מאַכען געוואָלדען. און טאָמער זעהען זיי פון ווייטענס אַ „בלאָה-ווייס" היטעל גיט איינער דעם צווייטען אַ „סיגנאַל" און מען איז אויסגעוועזען די צייט.

◎◎◎◎

אַ יונגע יודישע עגונה יאָגט זיך נאָך איר מאַן איבער די שטעדט אין פוילען.

„מיין מאַן איז געבוירען אין ראַדאָמער אָדער אין קעלצער אומגעגענד."

אַ אומגליקליכע יודישע פרוי ווענדעט זיך מיט דער בקשה אַז מיר זאָלען איהר העלפען אין איהר פערצווייפעלטער לאַגע. די דאָזיגע פרוי האָט צוגעשיקט פאָלגענדען בריוו פון פּאַריז.

„ווייער חשובע רעדאַקציע! איך בין אַנ'אומגליקליכער פרוי. אין נעמען מיך אין אַ גרויסער נויט און איך בעהט אייך, העלפט מיר אין מיין גרויזאַמער לאַגע.

מיט קנאַפּע 8 יאָהר צוריק האָט מיר מיין מאַן איבערגעלאָזט און אוועק פון מיר. די גאַנצע צייט האָב איך נישט געהאַט קיין ידיעה, וואו ער געפינט זיך. ערשט לעצטענס בין איך געוואויר געוואָרען, אַז ער וואוינט אין לעמבערג.

ווען מיין מאַן האָט מיר אוועקגעוואָרפען, האָב איך געהאַט אַ קינד, וואָס איז אַלט געווען 4 וואָכען. איך האָב מיך שרעקליך געמוטשעט מיט'ן קינד, וועלכעס איז שפּעטער געשטאָרבען.

פלייבענדיג אַליין, בין איך אוועקגעפאָהרען קיין פּאַריז, מיט דער האָפנונג, אַז דאָ וועל איך קענען פאַרדינען אויף ברויט.

איך זיץ שוין אין פּאַריז אַ יאָהר מיט 5 חדשים. איך קען אָבער דאָ לענגער ניט פערבלייבען, ווייל איך האָב ניט די נויטיגע פּאַפּירען.

מיין מאַן וויל די גאַנצע צייט נישט וויסען פון מיר און לאָזט פון זיך גיט הערען.

איצט בין איך געוואויער געוואָרען, אַז ער געהט חתונה האָבען אין לעמבערג.

מיין מאַן הייסט וואָלף ראַזיינסקי און איז פון בארוף אַ דאַמען-שניידער. נעבוירען איז ער אין ראַדאָם, אָדער אין קעלצער גובערניע.

איך בעט אָפּצודרוקען מיין בריוו, אפשר קען עמיצער מיין מאַן, זאָל מען אים זען צו באַוועגען, אַז ער זאָל צו מיר צוריקקומען און גלייכצייטיג מיט מיר פערשטענדיקען. מיין אַדרעס איז:

Sala Szpryne, Rie de la Roette 73,Paris Ix France

עס איז דער חוב פון יעדען איינעם, וואָס וועט זיך צונויפטרעפען מיט דעם דאָזיקען פּאַרשוין תיכף זיך צו פאַרשטענדיגען מיט די אומגליקלעכע פרוי.

ספּעציעל זאָלען די ראַבינאַטען אין דער פּראָווינץ אַכטונג געבען. אַז טאָמער קומט זיי צו דער האַגד דער דאָזיקער פּאַרשוין, זאָל מען איהם דעמאַסקירען און תיכף מודיע זיין דעם ווייב אין פּאַריז.

דער „געבילדעטער" פּאָסט-נאַטשעלניק, וואָס האָט צענזורירט די בריעף און צוגע'לקח'ענט געלד

זיין „טהעטיגקייט" ווערט בעטראַכט פאַר'ן ראַדאָמער געריכט — דער „נאַטשעלניק" בעקומט אַ יאָהר תפיסה

און דאָרף סלאַוונאַ, אָפּאָטשנער פּאָוויאַט, איז פאַרהאַן אַ רייכער מילנער, שיניאַרסקי. האָט דער דאָזיגער מילנער אַ זוהנדעל אַנטאָני, אַ געבילדעטער יונגערמאַן מיט אַ „דיפּלאָם" אוש פון דריי קלאַסען פּאַוושעכני שולע.

ווייזט אויס, אַז אין דאָרף סלאַוונאַ האָט אַזאַ בילדונג'ס-צענז אַ גאָר יואָזשנע חשיבות, ווייל אַנטאָני האָט זיך דערמיט ארויפגעאַרבייט צו ווערען געהילפס שרייבער אין דער גמינע פון זעלבען דאָרף.

דער דאָזיגער פּאָסטען האָט אָבער ווייזט נישט בעפרידיגט דעם זוהנדעל פון רייכען מילנער און ער האָט געהאַט אַמביציעס ארויפצובעקומען זיך אויף אַ העכערע שטעלע.

דאָס איז נישט געווען פון די לייכטע זאַכען. אָבער דעם טאַטענס טייסטער האָט איהם צוגעהאָלפען אויסטאָרעווען אַ וועג און ער האָט טאַקע זיין ציעל דערגרייכט.

אין סלאַוונאַ האָט וואַקירט אַ פּאָסטען פאַר אַ קעראָווניק פון דער פּאָסט און אַנטאָני שיניאַרסקי האָט בעשלאָסען, אַז ער מוז דעם דאָזיגען פּאָסטען אָנקריגען.

אָבער ווי אַזוי מאַכט מען דאָס? ווי אַזוי ווערט מען עפּעס פון אַ גמינע-שרייבעריל פלוצלינג אַ פּאָסט-נאַטשעלניק?

אָבער דאָס איז אויך געווען נישט פון די גרויסע זאָרג. נאָך פיעל בעמיהונגען האָט מען דעם טאַטענס זוהנדעל אָנגענומען אויף אַ 25-טאָגיגען פּאָסט-קורס אין אָפּאָטשנע, עלעהיי אַ פּראַקטיק אַזעלכע, וואָס זאָל הייסען אַז ער בעזיצט ווי ס'זאָל נישט זיין אַביסעל קוואַליפיקאַציעס. דער טאַטע דער רייכער מילנער האָט דערנאָך איינגעלעגט קויציע 5000 זל. און אויף אַזאַ אופן איז פון אַנטאָני געוואָרען העמדום-פּענדום אַזש „פּאָסט-נאַטשעלניק" אין סלאַוונאַ.

ווייזט אויס, אַז אויך דער דאָזיגער טיטול איז איהם ווייניג געווען און ער האָט בעשלאָסען אַ חוץ דעם אויך צו ווערען צענזאָר. דער געוועזענער געהילפס שרייבעריל און יעצטיגער „פּאָסט נאַטשעלניק" האָט אָנגעהויבען בודק זיין די בריעף, כדי צו כאַפּען אַ קוק וואָס דאָרט שטעהט אַזעלכעס געשריבען איבערהויפּט האָט ער געהאַט חשק צו די בריעף, וואָס זענען אָנגעקומען פון אויסלאַנד. ער האָט זיי געעפענט און ווי נאָר ער האָט זיי געהאַט גוט דורכשטודירט און דערזעהן, אַז עמיצער פון זיינע לאַנדסלייט שיקט געלד זיינע קרובים, אָדער פאַמיליע, האָט ער זיך מיט די דאָזיגע בריעף שטאַרק פּעראינטערעסירט אויף אַזוי פיעל, אַז ער האָט דאָרט געקלעקט, געמעקט, אויסגעשמראָכען און געמאַכט פערשידענע „אויסבעסערונגען."

איבערהויפּט האָט ער שטאַרק אַכט געלעגט אויף דער גרויס פון דער געשיקטער סומע געלד. ער האָט די דאָזיגע ציפערן איבערגעענדערט. פערשטעהט זיך אויף אַ קלענערען סכום, טיילמאָהל צוגעשטעלט נולען און ערשט דערנאָך די בריעף איבערגעשיקט דעם בעטרעפענדען אַדרעסאַט. דער פאַן „נאַטשעלניק" האָט עס געמאַכט זעהר פייטיש. אַזוי, אַז יענע וואָס האָבען דערהאַלטען די בריעף פון זייערע אויסלענדישע קרובים מיט דער בשורה, אַז זיי שיקען געלד, האָבען גאָרנישט פערדעכטיגט און האָבען זיך געלאָזט צופריעדען.

ווען ס'איז דערנאָך אָנגעקומען אויף דער סלאַוונער פּאָסט די געלד-פּשעקאַזען האָט דער „נאַטשעלניק" ווידער אַמאָל איבערגעאַרבייט די ציפערן, צופּאַסענדיג זיי לויט'ן סכום אין די פריהערדיגע בריעף און טאַקע כך וכך אויסגעצאָלט.

אין דאָרף איז געווען שאַ-שטיל און אַ לענגערע צייט האָט אַפילו קיין האָהן אַ קרייה נישט געטוהן.

ווער ווייסט ווי לאַנג דעם מילנער'ס זוהנדעל פאַן אַנטאָני וואָלט אַזוי בודק געווען די בריעף און קאָרעגירט זייער סטיל מיט זיין „הויכע" דריי-אָרזיאַלען-בילדונג, ווען נישט עפּעס אַ מעשה שהיה מיט אַנ'אַנקלאַגע צום אָפּאָטשנער סטאַראָסטאַ.

און אָט ווי ס'איז געשעהן:

אין פראַנקרייך געפינט זיך זינט אַ געוויסע צייט דער איינוואָהנער פון דאָרף סלאַוונאַ, יאַן פּאַצעק. האָט דער זעלבער איבערגעשיקט דער פרוי אַ אָנווייזונג אויף געלד. האָט אָבער דער „נאַטשעלניק" געהאַלטען ביי זיך די אָנווייזונג און זיך גאָרנישט וויסענדיג געמאַכט. אפשר, אַז דער פאַן „נאַטשעלניק" האָט בדעה געהאַט עפּעס אָפּצואַרבייטען אַ קינצעל און אַזוי ווי זיין שטייגער איבערצומאַכען די ציפערן אָדער אפשר גאָר אינגאַנצען אַראָבצולאָזען אין קעשענע. ווער ווייסט?

האָט זיך אָבער די פרוי פּאַצעק שטאַרק געזאָרגט, וואָס זי בעקומט נישט פון איהר מאַן, נישט קיין געלד און אפילו נישט קיין בריעף און זי האָט דעריבער אָנגעפרעגט דעם מאַן, וואָס די מעשה איז, וואָס ער האָט פון איהר אינגאַנצען פערגעסען.

יאַן פּאַצעק איז געשתומם געוואָרען פון זיין ווייב'ס בריעף. ער האָט נישט פער-

שטאַנען וואָס זי שרייבט. ווייל שוין א שעהנע פּאָר וואָכען ווי ער האָט איהר געשיקט געלד. האָט ער נישט לאַנג געקלערט און גלייך אוועק צום פּוילישען קאָנסול אין פראנקרייך און איהם דערצעהלט די גאַנצע מעשה, אויסדריקענדיג דערביי זיין השערה, אז דאָ האָט עפּעס געמוזט געשעהן מיט'ן געלד.

האָט דער קאָנסול געמאַכט אַן אָנפראַגע אין פּאָסט-מיניסטעריום אין ווארשא און דאָס מיניסטעריום האָט זיך געווענדעט קיין אָפּאָטשנע צום סטאַראָסטאַ און דער סטאַראָסטאַ ווידער האָט גלייך פאַראָרדנעט א אויספאָרשונג, וועלכע האָט טאַקע געגעבען דעם ריכטיגען רעזולטאַט. מ'האָט געוואונען דעם „פּאָסט-נאַטשעלניק" קוקען אויף די הענד און ס'האָט זיך ארויסגעוויזען אז ס'זענען אָבגעטוהן געוואָרען דורך איהם פערשידענע מיסברויכען. מ'האָט דעם „נאַטשעלניק" גלייך אָבגעשטעלט אין זיין אַמט און איהם איבערגעגעבען צום אויספאָרשונג'ס-ריכטער, וועלכער איז בעת דער ווייטערדיגער חקירה ודרישה דערגאַנגען איינפאַך סקאַנדאַליעזע זאַכען.

ס'האָט זיך אַרויסגעוויזען אז שיניאַרסקי האָט דורך זיין צוויי יעריגער אַמטירונג אויף דער שטעלע אַלס לייטער פון דער פּאָסט-אַגענטור אויסגעפירט א אונגעהויערע צאָהל מיסברויכען. בכדי צו פערהייבען וועלכען ס'איז שפור פון די צוגע'לקח'ענטע געלדער, האָט ער איבערגעאַרבייט די אַנגעצייכענטע סומעס אויף די אַוויזאַציעס, אָדער געלד-פּושעקאַזען. ער האָט נאַכגעמאַכט די אונטערשריפטען פון די אַדרעסאַטען, אָדער מכלומר'שט זיך אונטערגעשריבען פאר די וואָס קענען נישט שרייבען, און אז ער האָט געעפענט די בריעף, געלד-איבערווייזונגען און נאָך אזעלכע פיינע קונץ שטיקלעך.

ער האָט אזוי ארום בע'גנב'עט עטליכע צעהנדליג מענשען אויף א סומע פון 800 זל.

דער בעשולדיגטער פּאָסט-נאַטשעלניק האָט זיך מודה געווען, אָבער ער האָט זיך פערטיידיגט דערמיט וואָס ער האָט א קראנקע פרוי און פון זיין קליינע פּענסיע האָט ער נישט געהאַט קיין מעגליכקייטען זי צו קורירען.

דער פּראָצעס איז פאָרגעקומען אין ראַדאָמער קרייז-געריכט, וועלכער האָט איהם פער'משפט אויף א יאָהר תפיסה איבערלאָזענדיג איהם ווייסער אויף דער פריי אויף קויציע.

יודישער יונגערמאַן פון טשעכיען מאַכט א רייזע איבער דער וועלט מיט א ראָווער

געווען היינטיגע וואָך אין ראַדאָם, וואו ס'האָבען איהם אויפגענומען דער בונד און פּ. פּ. ס.

דריי טשעכישע יודישע יונגעלייט האָבען זיך אונטערגענומען צומאַכען א רייזע איבער דער וועלט מיט ראָווערען.

דעם ערשטען ארויספאָהר האָבען זיי געמאַכט אין יאָהר 1925 מיט'ן בעשלוס צו פערענדיגען זייער וועלט-רייזע אין משך פון 10 יאָהר, ד"ה אז אין יאָהר 1935 מוזען זיי זיך אומקעהרען אין זייער היים-לאַנד נאָכ'ן וועלט-שפּאַציער אויפ'ן כדור-הארץ.

ווי געזאָגט, זענען זיי געווען דריי. קומענדיג קיין אינדיע האָבען זיי מאַרשירט איז א ענגלישע קאָלאָניע און אויפ'ן וועג האָט זיי בעפאַלען א שרעקליכער דורשט. צחיי פון זיי זענען אוועקזוכען וואַסער. אויפ'ן וועג האָבען זיי אָנגעטראָפען אויף א גרויסע שלאַנג, וועלכער האָט זיך געוואָרפען אויף איינעם פון זיי. איהם ארומגעוויקעלט און דערלאַנגט א גיפטיגען ביס. פון וואָס ער איז געשטאָרבען. אויף דער ווייטערדיגער רייזע זענען אַלזאָ געבליבען צוויי, אָבער דערנאָך איז איינער פון זיי אָבגעשטאַנען. ער איז קראנק געוואָרען אויפ'ן וועג און געמוזט א היים פאָהרען, רעזיגנירענדיג גענצליך פון דער געפּלאַנטער וועלט-רייזע.

פון די דריי געוואָנטע יונגעלייט איז אַלזאָ געבליבען איינער. דאָס איז פערדינאַנד מאַי, וועלכער געהערט צו די סאָציאַליסטישער ספּאָרטלער אין טשעכיען. ביז היינט האָט ער שוין דורכגעמאַכט אויפ'ן ראָווער א גאַנצע רייהע לענדער אין אייראָפּע. קאַנאַדע, אמעריקא און אזיע. בס"ה האָט ער שוין דורכגעמאַכט 74 טויזענד קילאָמעטער.

דער טשעכישער ספּאָרטלער איז לעצטענס אָנגעקומען קיין פּוילען און היינטיגע וואָך האָט ער פערבראַכט אין ראַדאָם. ער איז געווען דער גאַסט פון „בונד" און פּ. פּ. ס. דער היגער בונד האָט איהם איינגעאָרדענט ביי זיין פאַרשטעהער ה' פינקעלשטיין, וואו ער האָט געהאַט זיין אויפענטהאַלט די עטליכע טעג פון זיין ווייַלען אין ראַדאָם.

דער ראָווער-רייזענדער פערדינאַנד מאַי האָט בעזוכט אונזער רעדאַקציע און ער האָט דערצעהלט פערשידענע איבערלעבענישען פון זיין אינטערעסאַנטע רייזע.

פערדינאַנד מיי איז היינט א יונגערמאַן פון 27 יאָהר. ער איז אַלזאָ ארויס אויף דער וועלט-רייזע האַבענדיג נאָר 22 יאָהר. ער זעהט אויס גאַנץ מונטער געזונד און קרעפטיג. אויף דער רייזע האָט ער געהאַט אייניגע פאַרפאַלען בעת וועלכע ער האָט פערלוירען די פאָדערשטע ציינער. ער האָט אויך בעקומען א ביס פון א שלאַנג אין אינדיע און די רעכטע האַנד איז ביי איהם אביסעל אויסגעקרימט צוליעב אראָבפאַלען פון א בארג.

דער טשעכישער יודישער ספּאָרטלער האָט זיך פאַר אונז פאָרגעשטעלט אַלס זוהן פון א יודישען סענאַטער אין טשעכישען פּאַרלאַמענט. ער האָט אונז ערקלערט, אז זיין רייזע האָט ער אונטערגענומען צוליעב שטודיום-צוועקען און אז ער שיקט איבער זיינע רייזע איינדריקען אין דער טשעכישער צייטונג „פּראַוודא לידו".

אין ראַדאָם האָט ער געהאַט צוויי פאָרלעזונגען: אין ארבייטער-ווינקעל און אין ארבייטער-הויז פון פּ. פּ. ס.

פון פּוילען פאָהרט ער קיין רומעניען בולגאַריע, קאָנסטאַנטינאָפּאָל און נאָכהער קיין פּאַלעסטינע. ער פיהרט מיט זיך א באַגאַזש פון 120 קילאָ.

מיר לעבען טאַקע איז א צייט פון באָקסען-קאַמף, אָבער ווי קומט דאָ אהער א פרענט?

מאָנטאָג באַלד בעגינען האָט מען אויפ'ן ראָג לובלינער און וואהל געקענט אָבסערווירען אַזאַ מין בילדעל:

איינער, עפּעס א מאָדנער פּאַרשוין אין א אָבגעריסענעם הילוך האָט זיך אין יענעם ראַיאָן געלאָזט לויפען מיט א גראָבען פרענט אין האַנד, ווי ער וואָלט עמיצען געזוכט. פּלוצלינג האָט ער אָנגעטראָפען אויף א דורכגעהענדען בעאַמטען, וועלכער האָט געאיילט אין ביוראָ פון דער באַהן-דירעקציע צו זיין ארבייט, און ער איז איהם בעפאַלען, דערלאַנגענדיג איהם מיט'ן פרענט איבער די פּיס. דער פּאַרשוין האָט זיך מיט'ן פרענט אַליין נאָך נישט בענוגענט און זיך געוואָרפען אויפ'ן בעאַמטען מיט דער פויסט. דער בעפאַלענער בעאַמטער האָט זיך אומגעקוקט אויף אַלע זייטען, וועלענדיג רופען פּאָליציי. סאיז געווען נאָך פריה, א זייגער 7 און ער האָט גראָד קיינעם נישט בעמערקט; האָט ער אָנגעטרעטען דעם שלעגער דעם וועג און שנעל געכאַפּט פּיס. דער אָנפאַלער, אז ער האָט געזעהן, אז מ'האָט מורא פאַר איהם און מען אַנטלויפט האָט ער זיך דערנאָך גענומען צו א צווייטען דורכגעהער. ווען ער האָט אכבר געווען מיט דער פויסט אין זייט דאָס מאָהל האָט ער אָבער אָנגעטראָפען אויף א ווידערשטאַנד. דער צווייטער בעפאַלענער האָט זיך געוועהרט און געוויזען דעם פּאַרשוין אז ער קאָן אויך אויפהויבען א האַנד. ס'איז ענטשטאַנען א פערביסענער קאַמף, וואָס האָט צונויפגעפיהרט א גרויסען אנגעלויף.

צווישען די אָנגעלאָפענע אויף ביידע ווינדער האָבען זיך באַלד געשאַפען צוויי לאַגערן. א גרויסער טייל האָט סימפּאַטיזירט מיט בעפאַלענעם און א טייל האָט אימפּאָנירט די חוצפה פון שלעגער. די צדדים זענען מיטגעריסען געוואָרען אין קאַמף אַזוי ווייט, אז ס'איז שיער נישט צווישען זיי אַליין אויסגעבראָכען א „וואָלקע". צום גליק האָט זיך באַלד בעוויזען א פּאָליציאַנט און דער שלעגער, דערזעהענדיג איהם נאָך פון ווייטען האָט געמאַכט פליטה. אויך

די גאלעריע צוקוקער, וואס האבען שוין אליין אויך געהאלטען ערב-מל. חמה, איז זיך ביסלעכווייז פונאנדער-געגאנגען און ס'איז געווארען שא-שטיל, ווי קיינמאהל גארנישט.

ווער דער שלעגער איז געווען און וואס ער האט געוואלט, איז דערווייל נישט געלונגען געוואהר צו ווערען. איין זאך האט זיך אבער יא לייזער געלאזט קאנסטאטירען. וואס די ווייטיגע מענשן אנשטאט פונאנדער צורייסען דאס געשלעג וענען געשטאנען רוהיג צוקוקענ-דיג און מקבל תענוג געווען ווי אזוי צוויי מענשען שטויסען זיך מיט די הערנער-העגד נישט צווויסען פארוואס און פארוואן. די דאזיגע צוקוקער האט אפנים אימפאנירט דער פויסט-קאמף, ווייל ס'האט א סך נישט געפעהלט און זיי אליין זאלען פארקאטשען די ארבעל און היידא אריין אין קנויל פון געשלעג

נייגעריגע מענשען געפינען איבע-ראל א שעהנעם, אמוזירענדען ספעק-טאקל בפרט אין דער היינטיגער צייט ווען די פייכט אין יאקסין-קעמפער זענען איזעלכע יחסנים. דאס וואלט שוין באלד „ריכטיג" געווען. אבער ווי קומט א פרינט?

MYDŁO kollontay Z PRALKĄ jest lepsze pierze, chroni, oszczędza
Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927 r
Genaral przedstawicielstwo na okręg kielecko-radomski
DOM HANDLOWO-KOMISOWY M. CUKIERMAN KIELCE
ul. Sienkiewicza 32, Telefon 4-55,

א ועד הכשרות אין ראדאם

אין די שטיבלעך פון גער, וואורקע, סטריקאוו איז פאריגען שבת געווען א גאנצער קאך. די שוחטים, וואס דאוו-נען דארט האבען אויפגעפאדערט די חסידים זיי זאלען זיך אננעמען פאר זייער קשיודע און געהען אין גמינע אריין פרעגען פאר וואס מען צאהלט נישט אויס די שוחטים רעגולער פענסיעס. די שוחטים האבען זיך בעק-לאגט פאר די מתפללים אין די שטיב-לעך, אז מען צאהלט זיי נישט אפילו די העלפט פון די פענסיעס און זיי פיהלען זיך ראדורך עקאנאמיש זעהר געדריקט. זיי האבען אויפמערקזאם גע-מאכט די חסידים אז צוליב דעם וואס זיי האבען א גרויסע זארג פון פרנסה און האבען נישט אויף זייער געברויך. איז זיי דער קאפ אזוי פער'עולט און פער'דאגה'ט, אז זיי פיהלען. אז דערפון ליידט די כשרות, צו וואס מ'ברויך הא-בען קלארע רעיונות אהן עגמת נפש.

אין די דערמאנטע שטיבלעך איז אלזא בעשלאסען געווארען צו פעראינ-טערעסירען זיך מיט דער לאגע פון די שוחטים און גלייכצייטיג אויך שאפען א ועד-הכשרות, וואס זאל אכטונג גע-בען אויף אלע כשרות-ענינים.

דער ועד הכשרות ווערט ארגאניזירט ביי הרב טייטעלבוים, ביי וועמען, ס'איז די וואך אבגעהאלטען געווארען די ערשטע אסיפה.

עזרה שיקט קראנקע קיין בוסק

היינטיגען מיטוואך איז שוין פארגע-קומען די ערשטע זיצונג פון דער מע-דיצינישער קאמיסיע אין וועלכער ס'האָ-בען זיך בעטייליגט די ה"ה דאקטוירים קאדישעוויטש, פינקעלשטיין און הערץ.

פאר די קראנקע וועלכע פאהרען שוין אב אין סוף פון היינטיגן חודש זענען שוין נערינגען געווארען דורכ'ן פרעזעס ה' איתמר אדלער א געהעריגע צאהל שטיבען אין איינער פון די שענסטע ווילעס אין בוסק.

די פערשרייבונגען קומען פארלויפיג נאך פאר נישט קוקענדיג וואס די צאהל שוין פערשריבענע איז א גענוג גרויסע.

אויך אין דער צווייטער וואך וועט פארקומען דאס קוואליפיצירען קראנקע דורך דאקטוירים וועגן וואס די פעראינ-טערעסירטע פערזאנען וועלען פריהער בעקומען צוגעשיקט בריעף.

„גיעב אויף בראנפען"

ליצ:ענס קען מען בעמערקען אויף די ראַמעד גאסען ארומעפאצירען א געוויסען פארשוין אין א העלען גארני-טור אין ציקליסטען-היטעל, וואס שטעהט צו צו די פערבייגעהער אויף א דרייס-טען, אומאלערישען אופן, פאדערענדיג ביי זיי ציגעבען איהם אויף בראנפען.

דער דאזיגער פארשוין מאכט דאס נישט בלויז אין אוונד, נאר אויך אין מיטען העלען טאג. א סך מענשען, נישט קענענדיג זיך פון איהם אבפּשע-פען און וועלענדיג אויסמיידען א סקאנ-דאל, קויפען זיך אויס פון דאזיגען שכור'ען אזאנטוריסט

ס'וואלט געווען א יושר די פאליציי זאל זיך דערמיט פעראינטערעסירען.

די בעסטע רייזע קיין ווארשא.

די רייזע פאר ראדאמער פאסאזשי-רען קיין ווארשא און צוריק איז די בעיואוסטע, די זיכערסטע און די פינק-טליכסטע נאר מיט די קאלייקע-אויטא-בוסען.

די בעקוועמליכקייט אין די אויטא-בוסען. ווי אויך אין דער קאלייקע איז יעדען רייזענדען גוט בעקאנט. די בעה-האנדלונג און די בעציהונג מצד די קאנדוקטארען איז זעהר א העפליכע און זארגפעלטיגע.

6 אויטאבוסען געהען אב טעגליך פון ראדאם קיין גריצע צו דער קאליי-קע, וועלכע האבען גלייכען אנשלוס קיין ווארשא. דער ערשטער אויטאבוס געהט אוועק פון ראדאם 5 פריה און דער לעצטער 6 נאך מיטאג.

אויך פון ווארשא געהען אב 6 צוגען קיין גריצע, וואו ס'איז גלייך פארהאן אויפ'ן באהן-טאר א פינקטליכע אויטא-בוסען-קאמוניקאציע.

9-5

שמואל קעסטענבערג ג. ע.

אין ראדאם איז דעם פערגאנגענעם זינטאג געשטארבען דער לאנגיעהריגער בעוויסטער שיך - פאבריקאנט שמואל קעסטענבערג.

דער פערשטארבענער האט אנגעהערט צו די אנגעזעהנע בירגער פון שטאדט מ'האט איהם חשוב געהאלטען פאר זיין סאלידקייט און פיינע מענשליכע מידות.

אין יעדער וויכטיגער אקציע און דבר טוב האט זיך געלאזט פיהלען זיין בעדייטענדע נתינה. בעזונדערס האט ער זיך אייסגעצייכענט אויפ'ן געביעט פון ערטיילען אפט בעדייטענדע גמילת חסדים, פאר וואס א סך מענשען זענען איהם שטארק דאנקבאר געווען פאר די טובות וואס ער האט זיי געטוהן אין דער היינטיגער שווערער צייט.

ת נ צ ב ה.

דאנקבארקייט...

עס איז היינט ווירקליך א זעלטענע ערשיינונג, וואס טויזענדער פרויען דריקען אויס זייער אנערקענונג און ענטציקונג פאר די פרעפאראטען „הער-בא". נאכפיל נישט ווערקזאמע פרובען און ענטוישונגען, האבען זיך איבער-צייגט, אז דער איינציגער נישט פער-גלייכליכער זייף הערבא בעפרייט רא-דיקאל די אלע אונריינקייטען פון די צערע. פיעגיס, וואנגרעס, לישאיטס א. ד. ג. געהען שנעל אב ביים רעגו-לערען בענוצען דעם זייף הערבא — עס ענטהאלט ווירקזאמע היילן-שאלען צו בעקומען שוין פון 90 גר.

2—2

Tajemnica czystej zdrowej cery...? niezrównane
MYDŁO HERBA
Krem „HERBA" jest już do nabycia od zł 0,90

די „שווארצע קראה" לאזט זיך ווייטער הערעז

שוין געווען א ביסעל שטיל מיט דער געהיימער שאנטאזש-ארגאניזאציע אינטער'ן קלינגענדען נאמען „שווארצע-קראה"

ס'איז גארנישט לאנג ווי דער שיך-פאבריקאנט קלמן גאלדבערג און דער-נאך דער ה' יחיאל פרענקעל האבען בעקומען דראהונגס-בריעף פון עפעס א געהיימע „שווארצע קראה". זייט דאן איז אריבער א שטיקעל צייט און ווי-דער האבען מיר א „גרוס" פון איהר.

די טעג האט זיך די „שווארצע קראה" ווידער געלאזט הערען. אין אויס-פארשונג'ס-אמט ביי דער פאליציי האט זיך געמעלדען א געוויסער פראנציששעק וואלאסעק, א פוהרמאן, וועלכער האט פארגעשטעלט א בריעף, וואו ער ווערט אויפגעפאדערט צו ברענגען 500 זלאטעס אין קאפטער וואלד. אויב ער וועט נישט אויספיהרען דעם בעפעהל ווערט איהם געדראהט מיט א שרעקליכען טוידט. אונטער'ן בריעף איז אינטערגעשריבען „שווארצע קראה".

דער ערשטער חשד איז געפאלען אויפ'ן סטרוזש פון רווינסקא נומ. 18, יוזעף קומאר, אז ער זאל זיין פערמישט אין דאליגען דראהונג'ס-בריעף.

דער חשד האט זיך גענומען דערפון, וואס אין זעלבען הויז וואהנט וואלאסאק.

ביים אויסהערען דעם סטרוזש האט זיך אבער ארויסגעשטעלט אז ער קען נישט נאר לייענען. נאר אפילו שרייבען קען ער אויך זעהר שוואך, אזוי, אז ס'איז שווער געווען צו גלויבען, אז ער זאל האבען געשריבען דעם בריעף.

דער אויספארשונג'ס-ריכטער האט קו-מאר'ן געלאזט אויף דער פריי, אבער די פאליציי פיהרט ווייטער וועגען דעם א אויספארשונג

צו דער פערלאבונג פון אונזערע קינדער

פר"ל. אנדזיא ראזענבערג

מיט ה' ישעיה דוד לעסלויא

שפענדען מיר פאר פאלגענדע אינסטיטוציעס:

1) תלמוד תורה סקארשיווער גאס	18 זל
2) ישיבה „תורת חיים"	18 זל
3) „בית יתומים"	18 זל
4) „עזרה"	10 זל
5) „לינת-הצדק"	10 זל
6) „הכנסת כלה"	10 זל
7) „טאז"	10 זל
8] „בית יעקב"	10 זל

פאמיליע לעסלויא

געבונדען די פרוי און זי געוואלט ערמארדען

שוין א לענגערע צייט ווי ביי דעם פארפאלק וואלקעוויטש אויף דער גליני-צע קומען פאר גרויסע סקאנדאלען און מחלוקות. נישט איינמאהל זענען די שכ-נים פון יענעם הויז געווען עדות פון בלוטיגע געשלעגען צווישען דעם דער-מאנטען פאר'ל

עהערנעכטען מיטוואך איז ווידער אויסגעבראכען א מחלוקה און די וואל-קעוויטש'ס האבען אנגעהויבען צווישען זיך א שרעקליכע „וואלקע", וואס האט זיך שיער נישט געענדיגט מיט מארד.

ווי דער שטייגער אין פאמיליען-סכ-סוכים האט זיך אנגעהויבען מיט אי-בערווערטלען זיך. פון וואס מען איז דערנאך איבערגעגאנגען צו האגד-אר-בייט. לסוף האט דער מאן געבינדען די פרוי מיט שטריק און געוואלט זי איינפאך דער'הרג'ענען. ער האט זיך געווארפען אויף איהר מיט א מעסער מיט וואס ער האט איהר געמאכט עט-ליכע וואונדען.

אויף די הילפס רופען פון דער גע-בינדענער פרוי אין אנגעלאפען מענ-שען פון הויף, וועלכע האבען אלאר-מירט די פאליציי

וואלקעוויטש איז ארעסטירט געווא-רען און אזוי-ארום איז די פרוי ניצול געווארען.

Biuro Próśb i Podań
p. f. „PROLITEX"
RADOM, WAŁOWA, 5 oficyna 1-sze piętro.
ZAŁATWIA:
Sprawy paszportowe
Mieszkaniowe
Wszelkie Tłomaczenie
i inne.
Redaguje Podania:
Do Władz Sądowych
Skarbowych
Administracyjnych
i Wojskowych.
Windykacje należności w całej Polsce.
Informacje o zdolności kredytowej
Przepisywanie na maszynach.
wykupywanie patentów na rok 1932.
Biuro czynne: od godz. 9-ej rano do 7-ej wieczór.

OGŁOSZENIE
Magistrat miasta Radomia, Gazownia Miejska podaje do wiadomości, osobom zainteresowanym, że od dnia 20 Lipca 1932 r. aż do odwołania będą
PRZEPROWADZANE
BEZPŁATNIE
INSTALACJE GAZOWE
DLA UŻYTKU GOSPODARSTWA DOMOWEGO
na warunkach jak niżej:
Instalacja zostanie wykonana całkowicie na rachunek Gazowni Miejskiej i stanowić będzie bezspornie własność Gazowni Miejskiej.
Wzamian za co odbiorca gazu zobowiązuje się do następującego ekwiwalentu na rzecz Gazowni Miejskiej.
1) wpłacenia do Kasy Gazowni Miejskiej. tytułem kaucji w dniu podpisania zobowiązania Złotych 25.
2) za 1 m³ gazu świetlnego kasa Gazowni pobierać będzie opłaty w g taryfy ustalanej przez Magistrat m. Radomia plus 20 % na amortyzację instalacji: Wspomnianie opłaty uiszczane będą na podstawie każdorazowego rachunku Gazowni Miejskiej, wystawionego pg gazomierża (zużycia) jaki będzie umieszczony w lokalu.
3) oprócz opłaty za gaz odbiorca obowiązuje się regulować należności za dzierżawę gazomierza wg cen ustalonych przez Magistrat m. Radomia oraz remontu.
Bliższe informacje udzielane są w przedstawicielstwie „FORDA" w Radomiu przy ul. Żeromskiego Nr. 21, codziennie od godziny 11 do 13-ej i od 17-ej do 19-ej.

POT
i niemiła woń z rąk, nóg i pach usuwa znany i niezastąpiony od 1/2 wieku
SUDORYN
Z SITKIEM
FABRYKA CHEMICZNO-FARMACEUTYCZNA „AP. KOWALSKI" WARSZAWA
UWAGA!! WYSTRZEGAĆ SIĘ NAŚLADOWNICTW O PODOBNEM BRZMIENIU I OPAKOWANIU

די שטוב ווירטען איז א אויטאריטעט

אין ווירטשאפטליכע אנגעלעגענהייטען. דער פערפומירטער, ארויסגעבענדער זייף מיט די יאַשטשורקע, האָט זיך ערווארבען פאָלשטענדיגע אנערקענונג פון די שטיב פרויען.

די יאשטשורקע אויפ'ן זייף דאָס איז דער פאבריקס צייכען וואָס גאראנטירט ערשטקלאסיגען פראדוקט פאר א נידריגען פרייז

אוראלאגישער-אנשטאלט

— פון —
ד"ר מעד. באגומיל ענדעלמאן

ווארשא, זיעלנא 35, טעל. 30—254

נאז, האלז, פענכער-און געשלעכטס-קאנאל-קראנקהייטן

נייעסטע איינארדנונג, קאמפארט איינגעארדענטע איינצל און אלגעמיינע צימער:

פרייזען צוגענגליכע

Optyk Dyplomowany

Z. WĘGIER

Absolwent Wyższej Szkoły Optycznej w Jenie

RADOM ul Żeromskiego 25

POLECA

Okulary i binokle

Wykonanie recept ściśle według przepisów P.P. Lekarzy

ZEISS PUNKTAL

Obsługa ściśle fachowa

Ceny [illegible] przystępne

אכטונג עלטערען!

אין צוזאמענהאנג מיט'ן נייעם שול-יאהר האט די פערוואלטונג פון דער „שול-קולט" שולע דעם כבוד בעקאנט צו מאכען, אז עס ווערט דאס יאהר געעפענט

א 6-טע קלאס אויך א צוגרייטונג'ס-קלאס

פאר אינגלעך און מיידלעך

צו דעם צוועק איז דער שול-בנין פערגרעסערט געווארען דורך צודינגען א לאקאל אויף זשעראמסקי 30.

די 7 קל. „שול-קולט" שולע (מיט גימנאזיע-פראגראם) האט אין פערלויף פון עטליכע יאהר פון איהר עקזיסטענץ בעוויזען צו געפינען די גרעסטע אנערקענונג ביי די עלטערען פון אונזער שטאדט.

די שול-מאכט האט נאך עטליכע וויזיטאציעס אין דער שולע אויסגעדריקט איהר גרעסטע אנערקענונג פאר די גלענצענדע דערגרייכונגען אין אנוועזענהייט פון מיטגלידער פון עלטערען-קאמיטעט (ה"ה: איתמר גארפינקעל, יחיאל נרינבערג, יצחק גרין, ישעיה אייגער, שלמה קעשינסקי און אנדערע.)

יודישע עלטערן! אויב איהר ווילט, אז אייערע קינדער זאלען ערצויגען ווערען אין גייסט פון אכטונג און ליבע צו דער יודישער געשיכטע און צו די אורקוועלען פון דער יודישער קולטור, צו דער העברעאישער און יודישער שפראך און צום איידיגען אויפבוי-ווערק און גלייכצייטיג דערמעגליכען זיי דורכצומאכען וועלטליכע לימודים לויט'ן גימנאזיע-פראגראם

שטיצט די בעמיהונגען פון דער „שול-קולט" שולע

און פערשרייבט מיט'ן פולען צוטרוי אייער קינד.

איינשרייבונגען און עקזאמענס קומען פאר פון 23-טן שערפיען אין דער שול קאנצעלאריע וויסאלרא 7 אדער זשעראמסקי 30 פון 10 ביז 2.

מיט אכטונג

פערוואלטונג פון דער שול-קולט שולע.

פאר דער יודישער עפענטליכקייט

אין ראדאם

איך געפין פאר נויטיג איבערצוגעבען די יודישע עפענטליכקייט אין ראדאם פאלגענדע אינטערעסאנטע געשיכטע פון ראדאמער איינוואהנער ה' שמואל מילעכיאר.

מיט איינעגע יאהר צוריק האב איך א שידוך געטוהען מיט א בחור פון פולאווי הערש צוקער. (וועל צוקערמאן) איך האב איהם געגעבען נדן 8300 זל. נישט לאנג נאך די תנאים איז דער שידוך אוסטערט געווארען. אבער דעם נדן האט מיר דער געוו. חתן נישט אומגעקעהרט. איך האב איהם גערופען צים לובלינער ראבינאט, וועלכער האט מיר ארויסגעגעבען א פסק-בית-דין, אז ה' הערש צוקער איז מיר מחויב דאס נדן-געלד אבצוגעבען דאס האט אבער נישט געהאלפען. איך בין געבליבען ביים פסק און ער ביים געלד

אין דער צווישען-צייט בין איך געוואהר געווארען, אז ה' צוקער האט א שידוך געטוהן מיט'ן ראדאמער איינוואהנער ה' שמואל מילעכיאר. איך בין געקומען קיין ראדאם, זיך געווענדעט צו הרב קעסטענבערג און פערלאנגט אז ה' מילעכיאר זאל פריהער נישט חתונה מאכען ביז זיין חתן וועט נישט ערלעדיגען דעם חוב. ה' מעלכיאר האט ערקלערט, אז ער האט איבער זיין טאכטער גארנישט צו זאגען און קען דעריבער גארנישט העלפען. ווען איך האב זיך דערוויסט, אז דער ה' הערש צוקער איז געקומען צו זיין כלה קיין ראדאם אויף היינטיגען שבת, בין איך אויך געקומען אהער איהם רופען לדין. ביים רב האבען די ה"ה מילעכיאר און צוקער געגעבען פערשידענע נישט געשטויגענע תירוצים און דער ענין איז ווייטער געבליבען נישט ערלעדיגט. בין איך אוועק אין דער גמ"ח-קאסע אויף סקארשאוו. גאס דא וואו ה' מילעכיאר ארבייט אלס אנגעשטעלטער אין דער גמ"ח-קאסע און פשוט אפעליט צו זיין מענשליכען געוויסען, אז ער רואינירט מיך, וויזענדיג דערביי ווידער אמאהל דעם פסק בית-דין פון לובלינער ראבינאט. אבער אנשטאט צוענטפערן מענשליך, יושר'דיג און ווי א יוד דארף האט ער מיט זיין יונגערען איידעם מיך אדאבגעשטויסען פון די שטיגען און געוואלט שלאגען. די שכנים וועלכע האבען דאס בייגעוואהנט קענען בעשטעטיגען. אז מיין אויפפיהרונג און מיין ארט רעדען צום ה' מילעכיאר איז געוועזן אנשטענדיג און טאקטיש

דאס גיב איך איבער צום משפט פון דער ראדאמער יודישע עפענטליכקייט.

משה אדלערשטיין

ביאלא-פאדלאסקא, וואלנאצש 11.